PROLOGAS
Neįmanoma užduotis: pasakojimas apie tai, ko neturėjo būti

Keliauti kitaip

Dar vienas miestas ir antras, ir trečias... Dar vienos aukšto mūro sienos ir gražios skulptūros, apie kurias nepavargdamas beria skaičius ir faktus dar vienas gidas... Kaupiasi įspūdžiai, akys prisipildo vaizdų, galva – istorijų, popieriniai ir skaitmeniniai albumai – nuotraukų. Taip ateina laikas, kai ima norėtis daugiau: žvilgtelėti už tų aklinų mūrų, pačiupinėti, paragauti, kaip ten gyvena žmonės, pasiklausyti, kokie jų rūpesčiai, kodėl jie surentė tuos mūrus ir pastatė gražias skulptūras. Tai geriausiai pavyksta, kai miestą mums rodo koks nors jo senbuvis: pavedžioja po slaptus skersgatvius, pereinamus kiemus, kur žaisdavo vaikystėje, parodo skvero gilumoje vos pastebimą mėgstamiausią kavinukę... O į atmintį neišdildomai įsirėžia miesto kvapai, skoniai, balsai, veidai, nes jis atskleidžia mums savo slaptą gyvenimą.

Ši knyga apie septyniolika Ispanijos miestų ir miestelių kaip tik ir kviečia pažvelgti, kas slypi už didingų bažnyčių ir storasienių pilių ar vienuolynų, aprašytų ir lietuvių kalba pasirodžiusiuose kelionių vadovuose ar spalvinguose bukletuose. Tai – durys į ypatingo žmogaus – Jėzaus Teresės (kultūros tyrinėtojų dažnai vadinamos Aviliete) – Ispaniją, tokią, kokia ji buvo prieš penkis šimtus metų, kai išgyveno savąjį aukso amžių, kurio iki šiol slapčia ilgisi ne mažiau nei mes romantiškos Vytauto Didžiojo ir Žygimanto Augusto laikų Lietuvos.

Tai buvo amžius, kai Ispanijos imperija, galingiausia pasaulio valstybė, driekėsi per keturis žemynus ir virš jos, tikrąja to žodžio prasme, niekuomet

nenusileisdavo saulė, o imperijos mąstytojai, rašytojai, dailininkai, kompozitoriai, reformuotojai nuveikė darbus, padariusius didžiulę įtaką ne tik vėlesnei Ispanijos, bet ir viso pasaulio kultūrai ir filosofijai. Drauge tai buvo metai, kai jos politiniai ir dvasiniai vadovai pabandė užkonservuoti šį aukso amžių, aklinai uždarydami sienas ideologinėms, politinėms ar religinėms kitų šalių įtakoms.

Tų keistų laikų pėdsakai iki šiol atpažįstami ispanų kultūroje ir net mąstysenoje, bet jie liko įspausti ir miestuose, į kuriuos kviečia ši knyga. Mums pasisekė: kelionės metu būsime vedami pačios šv. Jėzaus Teresės, kuri knygoje „Steigimai“ nepaprastai gyvai nupiešė to meto ispanų būtį ir buitį, aprašydama, kaip šiuose septyniolikoje miestų jai sekėsi kurti vienuolynus. Nuostabiausia, kad šitaip keliaudami ne kartą atpažinsime, kad prieš kelis šimtus metų tolimosios Ispanijos gyventojų kasdieniai rūpesčiai, baimės, siekiai ir viltys buvo labai panašūs į mūsiškius. Tik kaip jie tvarkėsi su tais rūpesčiais? Ir dar įdomiau: kaip vertino iškylančias kasdienes problemas ir kaip su jomis susidorodavo ypatingas žmogus, ne tik įžvalgus ir praktiškas, bet ir pasižymintis neeiliniu pasakotojo talentu ir humoro jausmu? Pirmoji moteris, paskelbta Bažnyčios mokytoja 1970 metais, šventoji ir vienuolė, sugebėjusi sužavėti net ir anaiptol nereligingą feminizmo įkvėpėją Simoną de Bovuar (*Simone Beauvoir*), kuri ją laikė viena iškiliausių visų laikų asmenybių?

Liūtai, žvelgiantys į pagrindinius Avilos vartus

Neįmanoma užduotis

Visko, apie ką pasakoja ši knyga, tiesiog neturėjo įvykti XVI amžiaus Ispanijoje mažų mažiausiai dėl keturių priežasčių: pagrindinė veikėja yra moteris, eilinio pirklio duktė ir atsivertusio žydo anūkė, griežtos klauzūros vienuolė, ir, tarsi to būtų maža, nepagydoma ligonė nuo 23 metų. Toks *Curriculum Vitae* ir mūsų laikais uždarytų daugumą durų, nors gyvename jau nebe ankstyvojo baroko laikų valstybėje, kur moteriai netgi vienai gatvėje nebuvo galima pasirodyti, jai buvo uždarytos ir universitetų durys, o ispanų

sė išeina steigti savo
ojo vienuolyno.
otūra prie Įsikūnijimo
uolyno mūrų, Avila

inkvizitoriai griežtai smerkė net siekį skaityti rimtesnes knygas ne lotynų kalba (kurią mokėjo tik dvasininkai ir teologai) ir netgi per didelį pamaldumą. Ir iki pat diktatoriaus Franko mirties (1972 m.) Ispanijoje moteris be vyro leidimo negalėdavo nei išsiimti paso, nei atsidaryti banko sąskaitos, nei dirbti ne namie ir netgi – išsilaikyti vairuotojo teisių.

O už maldos ir meditacijos metodų mokymą Teresės laikų Ispanijoje moteris galėjo pakliūti ir ant inkvizicijos laužo. Mintis, kad moteris galėjo įsteigti vienuolyną, o juo labiau – vyrų, niekam net į galvą neateidavo. Viešpatavo įsitikinimas, kad moteriai iš prigimties neduotas gebėjimas mokyti, todėl, anot šv. Pauliaus, viešumoje ji turėjo tylėti. Vertingu buvo laikomas tik tylus, dorybingas moters gyvenimas. Štai kodėl ir Jėzaus Teresė dėl savo dorybingo gyvenimo šventąja paskelbta praėjus vos 30 metų po jos mirties (1622 m.), o Bažnyčios mokytoja – tik po pusketvirto šimto metų (1970 m.).

Tad elementarus praktiškumas skatina pasidomėti, kaip tokiomis sąlygomis ji sugebėjo tiek nuveikti. Be to, užbėgant už akių pagrįstiems būgštavimams, reikia pasakyti, kad jos patarimai nesiremia antgamtinėmis patirtimis: norint pasinaudoti Jėzaus Teresės išmintimi, nebūtina levituoti, patirti ekstazes, prikelti numirusius ir gebėti vienu metu būti keliose vietose. Anot jos pačios, tai yra Dievo dovanos, skirtos silpniausiems pastiprinti, tačiau ir be jų žmogus gali labai daug nuveikti, jei tik nebijo būti savimi. Juk kiekvieno žmogaus gelmėje yra įrašytas Dievo planas. Tad tuomet, kai asmuo drąsiai siekia to, ko labiausiai trokšta jo širdis, iš tiesų eina Dievo jam nutiestu keliu, tad argi galima abejoti, kad pasieks tikslą?

Kokį gilų pėdsaką įspaudė pačios Teresės veikla, liudija ne tik 12 tūkstančių moterų 90-yje pasaulio šalių, priklausančių jos įsteigtai Basųjų karmeličių vienuolijai, bet ir septyniolika jos 500-ojo gimtadienio paminėjimui išsipusčiusių miestų, kuriuose ji įsteigė vienuolynus. O kai kurių iš jų durys po šitiekos šimtmečių atsivėrė lankytojams, leisdamos pažvelgti, kas yra ta griežta klauzūra, kurią pasirinko pati Teresė ir iki šiol renkasi tiek moterų.

Knygos struktūra

Struktūrą nulėmė šios knygos tikslas – pažinti ir patirti čia pristatytus septyniolika miestų per pačios Teresės ir jos amžininkų išgyvenimus. Tad knyga sudaryta iš septyniolikos skyrių, o kiekvienas iš jų – iš trijų nevienodo ilgio dalių.

Pirmiausia atpasakojama vienuolyno steigimo istorija taip, kaip ją su nepakartojama praktine išmintimi ir humoro jausmu aprašė pati Teresė „Steigimų“ knygoje ir laiškuose.

Antroje dalyje per tolimesnį vienuolyno gyvenimą apžvelgiama miesto istorija, įvykiai, perkeitę Ispanijos, o neretai ir Europos, politinę sanklodą ir kultūrą.

Tačiau kai kurie ką tik papasakoti ar Teresės amžininkų išgyventi dalykai kelia tokią nuostabą, kad juos verta apmąstyti atidžiau. Tai – žmogaus elgsenos ir mąstysenos dėsningumai, kurie niekaip nesutelpa į mūsų dienomis dominuojantį mąstymo stereotipą. Kaip tik prisilietimas prie jų palieka giliausią įspūdį, toli pranokstantį iš kelionės parsivežtas nuotraukas. Tos „nuotraukos“ – tai trečiojoje dalyje nurodytos Teresės įžvalgos, o jai antrina ir kitų mums istoriškai ir geografiškai artimesnių žmonių išmintis.

Teresės kelioninė lazda,
paminklas pirmojo Malagono vienuolyno vietoje

Kaip ir dera kelionių knygoje, svarbi vieta tenka praktinei informacijai, tačiau keliautojų patogumui ji sudėta į atskirą knygelę, kurią bus parankiau nešiotis su savimi vaikštant po miestą. Joje trumpai patariama, ką, kur ir kada galima bei verta apžiūrėti. Paskutiniai priedo puslapiai yra piligrimo pasas tiems, kurie ryšis dar giliau susipažinti su šia neįtikėtina mūsų kelionės gide, šv. Jėzaus Terese.